

Erfgoedwijzer

met de klas

BETEKENISVOLLE (ERFGOED)PLEKKEN

Erfgoed maken

- Groep 6

Wat maakt iets tot een erfgoedplek voor onszelf? De leerlingen (en de leerkracht) delen hun eigen herinneringsplekken in de buurt met elkaar in een rondwandeling door de omgeving. De leerkracht weeft hier 'officiële' erfgoedplekken doorheen.

De erfgoedwijze bril

Erfgoed wordt gemaakt door mensen. Mensen bepalen wat erfgoed is en mag blijven. We kunnen bijvoorbeeld een gebouw tot erfgoed maken (aanwijzen als monument), we kunnen het ook laten verdwijnen (slopen) of veranderen (herbestemmen).

Naast gebouwen kennen we ook plekken. Monumentale pleinen bijvoorbeeld, maar ook herdenkingsplekken, waar iets gebeurd is. Wat maakt iets tot een erfgoedplek voor onszelf? We (her)kennen allemaal bepaalde plaatsen als 'erfgoed', denk aan het San Marcoplein in Venetië of de [Waalsdorpervlakte](#). Je hoeft er niet eens zelf geweest te zijn. Wij hebben kennis over die plekken, we wéten dat het erfgoed is. Maar hebben we niet ook onze eigen plekken? Wie herinnert zich niet een bepaald speeltuintje, een bankje, een oud basketbalveldje, de fietsenstalling van school?

We zijn vaak geneigd om bij erfgoedlessen de leerlingen aan te wijzen wat erfgoed is en waar het ligt. Maar leerlingen hebben ook eigen plekken, waar ze samenkomen met gelijkgestemden, waar ze samen dingen doen; plekken van betekenis, waar ze hun eigen herinneringen maken. Deze lessen gaan over die plekken. Zodat de leerlingen ervaren dat erfgoed iets is dat telkens kan ontstaan, en niet iets is dat alleen maar echt is als het 'officieel' is, maar dat zij hun eigen erfgoed maken.

Inhoud van deze handleiding

De lessen	3
Vorbereiding.....	3
1. Eigen plekken van herinnering (5 minuten)	3
2. Andere plekken van herinnering (buiten lestijd, voorbereiding leerkracht).....	3
Introductie (5 minuten)	3
1. Plekken inventariseren en een route maken (30 minuten)	3
2. Voordrachten voorbereiden (20 minuten).....	3
3. Jullie leiden elkaar langs betekenisvolle plekken (dagdeel).....	4
4. Terug op school: herinneringen vastleggen (30 minuten)	4
5. Evaluatie & reflectie (10 minuten)	4

Leerdoelen

- De leerlingen leren dat herinneringen aan plekken en/of gebouwen verbonden kunnen zijn
- De leerlingen leren dat erfgoed 'gemaakt' wordt door mensen, onder andere door er actief herinneringen over te delen
- De leerlingen leren dat herinneringen persoonlijk zijn, maar wel gedeeld kunnen worden en dan eventueel herkenning kunnen oproepen.

Materialen, behorend bij deze lessen:

- Deze handleiding

Ook nodig:

- Tool 8 – informatie vinden over erfgoed in de buurt

Zelf nog verzorgen:

- Kleine Post-its.

Vorbereiding:

- Zoek informatie over erfgoedplekken en -gebouwen in de buurt van de school

De lessen

Vorbereiding

1. Eigen plekken van herinnering

Vraag de leerlingen een paar dagen voordat je met de lessen wilt beginnen, of ze willen nadenken over hun eigen 'plaatsen van herinnering'. Alles mag, behalve hun eigen huis: het gaat om openbare plaatsen. Stel de vragen:

- Aan welke plek(ken) in de buurt heb je een speciale herinnering?
- Zijn er plekken/gebouwen in de buurt waar je graag komt? Waarom?

Noem niet het woord 'erfgoed', of 'geschiedenis'. Probeer het zo dicht mogelijk bij de leerlingen zelf te houden.

2. Andere plekken van herinnering

Je kunt de plekken van de leerlingen mengen met 'officiële' erfgoedplekken. Voorbeelden hiervan zijn: een pleintje met een oorlogsmonument, een bijzonder, monumentaal gebouw, een historisch park, een oude winkel. Hiervoor heb je kennis van de omgeving nodig. Hoe je daaraan komt, zie je in Tool 7.

Kies een aantal (maximaal 4) plekken/gebouwen uit en zorg dat je de informatie kort en toegankelijk op papier hebt. Print ook enkele oude foto's van de plek/het gebouw uit.

Introductie

Vertel iets over een plek waar jijzelf een speciale herinnering aan hebt. Het maakt niet uit waar die plek is. Het gaat erom dat je de leerlingen laat zien hoe je een plek kunt verbinden met persoonlijke herinneringen.

De leerlingen hebben zelf ook zulke plekken en/of gebouwen bedacht. De bedoeling van de komende lessen is dat zij hun plekken en herinneringen op locatie met de klas gaan delen.

1. Plekken inventariseren en een route maken

De leerlingen schrijven hun plekken/gebouwen op kleine Post-its. Op het digibord projecteer je de kaart (Google Maps) van jullie dorp of de omgeving van de school. De leerlingen zoeken hun plek op de kaart en plakken daar hun Post-it op. Vervolgens puzzelen de leerlingen samen een goede wandelroute uit. Dit is een goede oefening kaartvaardigheden en samenwerken. Opties zijn, afhankelijk van de mogelijkheden:

- We beginnen met de verst weg gelegen locatie en lopen dan terug langs alle andere locaties
- We beginnen met de dichtstbij gelegen locatie en gaan tot de verst weg gelegen plek, daarna lopen we in één keer terug naar school
- We maken er een rondwandeling van.

De leerkracht verwerkt daarna de 'officiële erfgoedplekken' in de route.

2. Voordrachten voorbereiden

De leerlingen weten nu dat ze hun herinneringen aan hun plekken gaan delen met de rest van de klas. De kans is groot dat sommige plekken door meerdere leerlingen zijn aangewezen. Laat die leerlingen samen in een groepje zitten. Anderen werken individueel. De leerlingen die in een groepje zitten, kunnen:

- Samen één verhaal maken, als ze dat prettig vinden
- Ieder hun eigen verhaal maken en afspreken in welke volgorde ze dit gaan vertellen.

De leerlingen gaan hun verhaal straks aan de klas vertellen; bereid hen erop voor dat ze ook echt

gaan vertellen, en niet van een blaadje voorlezen.

- Als er leerlingen zijn die zelf geen plek hebben 'ingediend', kunnen zij zich voorbereiden op het presenteren van een 'officiële erfgoedplek'. Geef hen de oude foto's en tekst die je hebt zodat zij er een verhaaltje en een voordracht van kunnen maken.

3. Jullie leiden elkaar langs betekenisvolle plekken

Jullie lopen de uitgestippelde route. Op de plekken van de leerlingen vertellen zij welke herinneringen zij hierbij hebben en/of waarom ze graag op deze plek komen. Soms is dat één zin, soms een langer verhaal: dat is allemaal goed. Misschien maken verhalen herinneringen en verhalen los bij andere leerlingen. Die worden dan ook verteld. Door het samen verhalen en herinneringen delen, zijn jullie bezig met 'erfgoedwerk'.

Maak na afloop foto's van de leerlingen op hun plek/bij hun gebouw. De leerlingen die verteld hebben, in het midden, de leerlingen die geluisterd hebben, eromheen. Maak ook een foto van het gebouw/de plek zelf.

Kom jij als leerkracht uit de buurt en heb je ook herinneringen bij bepaalde plekken? Vertel die dan ook en laat jezelf op de foto zetten!

Heb je 'officiële erfgoedplekken' gevonden? Vertel daar dan over als jullie ter plaatse zijn of laat dit doen door de leerlingen die zich daarop hebben voorbereid. Laat op die manier zien dat herinneringen en (geschiedenis)verhalen verbonden kunnen blijven (als ze verteld worden!) aan plekken, ook als de actoren niet meer leven. Zo verbind je 'geschiedenis' met 'nu', en laat je zien dat 'erfgoed' gemaakt wordt door mensen, en nu dus ook door de leerlingen.

4. Terug op school: herinneringen vastleggen

Vertel iets over 'erfgoed' (Doe dit niet eerder!). Jullie hebben herinneringsplekken van de leerlingen bezocht én 'officiële erfgoedplekken'. Wat is het verschil? Erfgoed is 'alles wat wij willen bewaren en doorgeven aan generaties van de toekomst'. Een belangrijk verschil met de plekken van de leerlingen, is de 'wij' in de definitie. Je kunt zelf iets willen bewaren, maar dan is het nog geen erfgoed: dan zijn er meer mensen die iets willen bewaren en die dat besluit nemen. Hoeveel mensen precies, dat is niet te zeggen. Je hebt immers lokaal erfgoed, nationaal erfgoed en werelderfgoed. En dan is er nog een verschil tussen 'officieel erfgoed' (het staat op een lijst, het staat in een museum, specialisten hebben bepaald dat het echt erfgoed is) en 'onofficieel erfgoed', dit kan dan later wel officieel worden als bepaald wordt dat iets een monument, museumstuk of officiële traditie moet zijn bijvoorbeeld.

Het is niet per se nodig om de herinneringen vast te leggen. Het samen uitwisselen is al 'erfgoed maken'. Je kunt dus, terug op school, afsluiten met het reflectiegesprek.

Als je wel iets (virtueel) tastbaars wilt maken, kun je de leerlingen een digitale kaart met pins laten maken: dit doe je heel makkelijk met *My Maps* in Google. De leerlingen kunnen pins met foto's en tekst op de kaart van de omgeving plaatsen. Dit is meteen een mooie oefening in digitale vaardigheden. Snelle leerlingen, of leerlingen die geen eigen plek hebben gedeeld, kunnen de kaart vervolmaken met de 'officiële erfgoedplekken'.

De kaart kan aan iedereen getoond worden en zo worden de herinneringen weer verder gedeeld.

5. Evaluatie & reflectie

- Hoe was het om deze wandeling te doen en met elkaar herinneringen te delen?
- Heb je een ander gevoel over je omgeving nu je elkaars verhalen en herinneringen hebt gehoord en er zelf over hebt verteld?

- Rond af met te benoemen dat de 'officiële erfgoedplekken' vroeger geen erfgoed waren. Ze zijn dat nu, omdat er mensen zijn die dat graag willen; en die mensen (en nu jullie ook) houden die plekken 'levend' door erover te vertellen. Net zoals jullie nu met – wie weet – 'nieuw erfgoed' gedaan hebben.